

ภาคสาม : บทวิจารณ์หนังสือ/บทความปริทัศน์

เอกสารงานวิชาการ
หมายเลข

03

พ่อค้าจีนและเครือข่าย การค้าชายแดนแม่สอด:

จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

สพิพรรณ จักรสาน

Center for ASEAN Studies
Chiang Mai University

บทวิจารณ์หนังสือ : พ่อค้าจีนและเครือข่ายการค้าชายแดนแม่สอด : จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ทศพล ศรีนุช*

“ยักษ์ค้าปลีกเคลื่อนทัพบุกเขตเศรษฐกิจพิเศษ “แม่สอด” รับเม็ดเงินจับจ่ายสะพัดหมื่นล้าน “เซ็นทรัล” ส่งโรบินสันบุก “เทสโก้ โลตัส” เพิ่มพื้นที่รับตีमानด์ทะเล็ก ด้าน “เอ็มบีเค” เอาด้วยเปิดสาขาแรกใน ตจว. “แม็คโคร” ชิงเจาะตลาดเมียนมาร์”²

“ชาวบ้านชายแดนแม่สอดรวมตัวร้องรัฐทบทวนเวนคืน ที่ทำกิน-ที่อยู่อาศัย ร้องรับโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ถามจ่ายชดเชยไร่ละ 7,000-12,000 บาทจะซื้อที่ใหม่ได้ก็ตำราจว ระบุตอนนี้เครียดกันหมดทุกหมู่บ้าน แฉมีตายไปแล้ว 1 รายด้วย”³

“บิ๊กตูไข่ม.44 กำหนด 5 พื้นที่ ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ”⁴

“ชาวบ้านในพื้นที่ถูกเวนคืน ตามมาตรา 44 ของคสช. ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตาก กว่า 100 ราย บุกอำเภอมแม่สอด ขอค่าชดเชย”⁵

เรื่องราวหรือประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่แม่สอดเหล่านี้ อาจทำให้หลายคนเกิดคำถามว่าทำไมจึงเป็นพื้นที่ “แม่สอด” และมีความสำคัญอย่างไร จึงเกิดการผลักดันนโยบายการค้าชายแดนที่แม่สอดอย่างเร่งด่วน จนพัฒนามาเป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2558). ยักษ์ค้าปลีกแห่ยึดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด ตลาดชายแดนหมื่นล้านเดือด. Web site: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1423811406

³ ASTVผู้จัดการออนไลน์. (2558). คนแม่สอดฮือ-จรัลทบทวนเวนคืนที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชี้เครียดจนตายไปแล้ว 1 ราย. Web site: <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9580000065680>

⁴ เดลินิวส์. (2558). บิ๊กตูไข่ม.44กำหนด5พื้นที่ ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ.

Web site: <http://www.dailynews.co.th/economic/321551>

⁵ กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2558). ชาวบ้านโดน ‘ม.44’ เวนคืนที่ บุกอำเภอมแม่สอด.

Web site: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/648260>

หนึ่งในความพยายามที่จะหาคำตอบต่อคำถามเหล่านั้นปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง “พ่อค้าจีนและเครือข่ายการค้าขายแดนแม่สอด : จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ” ของ รพีพรรณ จักรสาน พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีพ.ศ.2557 จำนวน 204 หน้า จัดพิมพ์โดยศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งดัดแปลงมาจากวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จีนและการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอด ตั้งแต่พ.ศ.2510 ถึง พ.ศ.2554”

หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึง กระบวนการผลักดันเมืองแม่สอดให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนโดยกลุ่มทุนในท้องถิ่นที่เข้าไปสัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งเป็นการขยายการรับรู้ถึงปัจจัยและเงื่อนไขจากหลายทิศทาง โดยเฉพาะ ผู้คนภายในท้องถิ่นที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางความเป็นไปในท้องถิ่นของตนเอง จึงทำให้เราเห็นภาพกระบวนการเกิดขึ้นของระบบการค้าขายแดนที่มีความต่อเนื่อง มีการปรับตัวไปตามสถานการณ์ จนกระทั่งไปถึงการผลักดันนโยบายของรัฐส่วนกลางในการเข้ามาพัฒนาในพื้นที่ แม้ว่าสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศทั้งสองจะเป็นเช่นไร

เนื้อหาภายในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 5 บท ในลักษณะความเรียงที่แบ่งเนื้อหาตามช่วงเวลาเพื่อใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทเกริ่นนำ ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจความเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ ในกลุ่มชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองแม่สอด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทนำทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยจะเน้นการอธิบายปฏิบัติการของคนจีนในการสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอด และเน้นในช่วงเวลาดังแต่ทศวรรษ 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดินจีนมีบทบาทอย่างโดดเด่นและเมืองแม่สอดมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

บทที่ 2 เป็นการกล่าวถึง “แม่สอด” กับการเปลี่ยนแปลงของ “พื้นที่” และ “ผู้คน” ก่อน พ.ศ.2510 ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ แม่สอดในยุคจารีต และสภาพทั่วไปของเมืองแม่สอดก่อนช่วงทศวรรษ 2500 โดยแม่สอดในยุคจารีตนั้นก็เป้น “พื้นที่” ที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าวัวตองและเป็นปางที่พักของพวกพ่อค้า จากปางที่พักชั่วคราวก็กลายมาเป็น การปลูกเรือนถาวร จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น

ชาวกะเหรี่ยง ชาวไทใหญ่ ชาวมุสลิม คนเมือง(หรือคนลาวจากภาคเหนือ) ชาวพม่าและชาวจีน ในส่วนของสภาพทั่วไปของเมืองแม่สอดก่อนช่วงทศวรรษ 2500 นั้น ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็น ภาพของเมืองแม่สอดที่เป็นเพียงชุมชนชายแดนเล็กๆ ที่แนวความคิดเรื่อง “พรมแดน” ไม่ส่ง อิทธิพลต่อวิถีชีวิตมากนัก คนในสมัยนั้นก็ข้ามแม่น้ำเมยไปมาหาสู่กันได้อย่างเสรี แต่การค้า ในเมืองแม่สอดนั้นก็ยังเป็นการค้าขนาดเล็ก แม้ว่าจะมีกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์อพยพเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานและค้าขายก็ตาม

บทที่ 3 เมืองแม่สอดในฐานะ “ชายแดนตลาดมืด” (พ.ศ.2510 – 2530) สู่การ กลายเป็น “เมืองเศรษฐกิจ” (พ.ศ.2530 – 2554) ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ช่วงเวลาหลักๆ คือ เมืองแม่สอดในฐานะชายแดนตลาดมืด (ทศวรรษ 2510 – 2520) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้อนุญาตมอบเอกราชให้กับพม่าในปี พ.ศ.2491 แต่หลังจากที่ได้รับเอกราช พม่าก็ต้อง ตกอยู่ในสภาพสงครามกลางเมืองและปัญหาชนกลุ่มน้อยอย่างหนักหน่วง ก่อให้เกิดปัญหาทั้ง ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแก่ประเทศพม่า จนพม่าประกาศปิดประเทศทำให้สภาพ เศรษฐกิจหยุดชะงัก สินค้าอุปโภคบริโภคเป็นสิ่งที่ยาก ส่งผลให้การค้านอกระบบแถบ บริเวณชายแดนไทย-พม่า โดยเฉพาะแม่สอดมีความเติบโตขึ้น มีการสร้างเครือข่ายทางการค้า ระหว่างพ่อค้ากะเหรี่ยงและพ่อค้าพม่ากับพ่อค้าจีนตามแนวชายแดน ซึ่งดึงดูดให้ชาวจีนกลุ่ม ใหม่เข้ามาลงทุนค้าขายในแม่สอดกันเป็นจำนวนมาก แม้ต่อมาจะมีการเปิดชายแดนค้าขาย แล้ว แต่การค้านอกระบบก็ยังคงดำเนินต่อไป

แม่สอดในยุค “การเปลี่ยนสนาปรเป็นสนาการค้า” (ทศวรรษ 2530) ในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลใหม่ของพม่าได้ประกาศเปิดประเทศอีกครั้งหนึ่ง ประจวบกับที่รัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้ชูนโยบาย “เปลี่ยนสนาปรเป็นสนาการค้า” คือ การเร่งรัดพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใกล้เคียงผ่านการค้าและการลงทุน ซึ่งรัฐบาล พม่าได้มีการเปิดจุดผ่อนปรนนำสินค้าเข้า-ออกตามแนวชายแดนที่ติดกับไทยและจีน เกิดการ สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับพ่อค้าชาวจีนแม่สอดในการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคที่มาจาก กรุงเทพฯ นอกจากนี้แล้วยังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมและโรงงานในเขต เมืองแม่สอด

พ่อค้าจีนกับการค้าชายแดนแม่สอดในทศวรรษ 2530 ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งกลุ่มชาวจีน ในแม่สอดออกเป็น 2 ลักษณะ โดยลักษณะแรกนั้นเป็นธุรกิจร้านค้าต่างๆ ของชาวจีนกลุ่มแรก

ที่ตั้งอยู่ในเมืองแม่สอด เช่น ร้านขายเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ของใช้ในบ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านขายสินค้าการเกษตร ร้านขายของชำ ร้านทอง ร้านอาหาร โรงแรม ห้องพัก เป็นต้น ลักษณะที่สองคือกลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อแสวงหาโอกาสทางการค้าในยุคตลาดมืด กลุ่มนี้มีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนรวมทั้งตำรวจและทหารชายแดนด้วย ซึ่งสร้างกำไรได้อย่างมหาศาลและตั้งตัวได้ในฐานะเศรษฐีแม่สอดหลังจากที่ตลาดมืดปิดตัวลง ต่อมาคนจีนในกลุ่มที่ 2 ก็ได้เข้าร่วมกับมูลนิธิที่ชาวจีนกลุ่มแรกเป็นผู้ก่อตั้ง เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง จนกระทั่งในสมัยต่อมา ก็ได้มีการกลมกลืนกันจนแยกได้ยากว่ากลุ่มไหนเป็นคนจีนรุ่นแรกหรือรุ่นที่สอง

แม่สอดทศวรรษ 2540 – พ.ศ.2554 : การปรับตัวของชาวจีนรุ่นใหม่ ในลงทุนกับพม่า นั้น ทางรัฐบาลพม่าถือว่าการค้าชายแดนไทย-พม่าที่ทำโดยเอกชนเป็นการค้าอิสระระบบการค้าในระบบคือ การค้าที่ดำเนินการโดยรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยจะต้องเป็นการค้าที่รัฐบาลพม่าเข้ามามีส่วนในการดำเนินการค้าชายด้วย ซึ่งเงื่อนไขนี้ทำให้การค้าชายของพ่อค้าชาวจีนในแม่สอดไม่ค่อยจะราบรื่นมากนัก จึงได้มีการปรับตัวด้วยการใช้หอการค้าเป็นตัวแทนที่ผลักดันให้รัฐบาลช่วยเหลือ นอกจากนี้แล้วก็ต้องอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าเดิมที่เคยสร้างไว้ในยุคตลาดมืด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพม่าได้เปิดประเทศมากขึ้นกว่าเดิมผลทำให้กลุ่มทุนจากต่างประเทศไหลเข้าสู่พม่าเป็นจำนวนมาก ทำให้คู่แข่งการค้าของชาวจีนแม่สอดมีมากขึ้น ชาวจีนแม่สอดจึงต้องมีการปรับตัวรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น ปรับกลยุทธ์ทางการค้าที่มีบริการส่งสินค้าและลดราคาให้ต่ำกว่าคู่แข่ง ทำการเปิดพื้นที่ขายสินค้ากลุ่มใหม่ๆ นอกจากนี้แล้วยังมีสิ่งที่สำคัญคือ การผลักดันนโยบายต่างๆ ผ่านองค์กรของรัฐในนามหอการค้าจังหวัดตาก

บทที่ 4 ชาวจีนแม่สอด : การสถาปนาอำนาจทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ “เมืองแม่สอด” สู่การกลายเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย เรื่องของการสร้างอำนาจผ่านตัวบุคคล และการสร้างอำนาจผ่านองค์กรของชาวจีนในแม่สอดกับการสร้างอัตลักษณ์เมืองแม่สอด โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพื้นที่เมืองแม่สอดให้กลายเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” เพื่อดึงดูดงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองแม่สอด ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจและการลงทุนของชาวจีนแม่สอด นอกเหนือจากการผลักดันผ่านหอการค้าจังหวัดแล้ว การเชื่อมโยงพื้นที่ตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่สัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน โดยผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรบุรุษ เช่น

ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด เจ้าพ่อพะวอทหารกะเหรี่ยงที่จงรักภักดีต่อชาติไทย ความเชื่อมโยงกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่กลุ่มชาวจีนในแม่สอดพยายามจะเข้ามามีส่วนร่วมในอัตลักษณ์ความเป็นชาติไทย

บทที่ 5 สรุป โดยบทนี้ผู้เขียนได้สรุปแนวคิดและข้อมูลทั้งหมด ในการศึกษาประวัติศาสตร์และบทบาทของชาติพันธุ์จีนในเมืองแม่สอด ที่มีส่วนในการผลักดันและสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอดในฐานะ “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศที่ทำให้กลุ่มทุนจีนแม่สอดมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อสร้าง “พื้นที่เศรษฐกิจ” ให้เกิดขึ้น

ความพยายามผู้เขียนที่จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในแม่สอด ที่สามารถสะสมทุนและกลายเป็นผู้มีบทบาทนำทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในท้องถิ่น และมีส่วนในการสร้างเมืองแม่สอดให้กลายเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” มีประเด็นที่น่าสนใจหลักๆ ดังนี้

แม่สอดในกาลก่อน

ความน่าสนใจในเมืองแม่สอดในยุคก่อนที่ “เส้นพรมแดน” จะมามีบทบาทสำคัญในการกำหนดเขตรัฐชาติ ผู้เขียนได้เสนอว่า การค้าชายแดนในยุคแรกของแม่นั้น เริ่มต้นมาจากธุรกิจป่าไม้และการค้าวัวต่าง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 1 และ 2 ที่อังกฤษเป็นฝ่ายชนะและยึดหัวเมืองมอญมาจากพม่าและได้เมืองท่าที่สำคัญอีกหลายแห่ง เช่น มะริด ทวาย และตะนาวศรี โดยเฉพาะมะละแหม่งที่เปลี่ยนจากหมู่บ้านประมงธรรมดาเป็นเมืองท่าส่งออกโดยเฉพาะไม้สักและนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากอังกฤษ นอกจากนี้แล้วมีคนในบังคับของอังกฤษเข้ามาทำป่าไม้ในดินแดนล้านนาเพิ่มมากขึ้นในรูปแบบของการสัมปทานป่าไม้

สำหรับการทำกิจการป่าไม้ที่แม่นั้นนับได้ว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่พบเห็นได้ในพื้นที่ รวมถึงพื้นที่ชายแดนใกล้เคียงที่อยู่ติดแนวเขตแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวิน เพราะบริเวณนี้สะดวกแก่การขนส่งไม้ไปยังเมืองมะละแหม่ง การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นหลักฐานสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เมืองระแหงลดบทบาทลงในฐานะเมืองชายแดนทางตอนเหนือของสยามโดยเมืองแม่สอดได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองสำคัญในพื้นที่ชายแดนแทน

นอกจากนี้ แม่สอายังเป็นชุมทางการค้าทางบกที่สำคัญที่สุดที่เชื่อมระหว่างมะละแหม่ง – ภาคเหนือ(ของไทย) – รัฐฉาน – และยูนนาน กองคาราวานที่เดินทางเส้นทางนี้มีทั้งจีนฮ่อ – ไทใหญ่ และคนลาวจากภาคเหนือ โดยมีวงจรการค้าที่เริ่มจากยูนนานและไทใหญ่จากรัฐฉานเดินทางผ่านภาคเหนือของประเทศไทยเพื่อไปซื้อสินค้าสำเร็จรูปจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มะละแหม่ง แล้วนำสินค้านี้ไปขายตามเมืองที่ตนเองเดินทางผ่าน แล้วซื้อผลผลิตในหมู่บ้านที่ตนเองเดินทางผ่านนั้น เพื่อนำไปขายยังหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

ต่อมาการค้าข้ามพรมแดนในบริบทของการปรับเปลี่ยนไปสู่รัฐสมัยใหม่เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งเส้นทางการค้าหลักระหว่างล้านนา – มะละแหม่งมาสู่การค้าระหว่างล้านนา – กรุงเทพฯ ผ่านเส้นทางรถไฟ การขยายตัวของการค้าระหว่างเชียงใหม่กับกรุงเทพฯ โดยการขนส่งสินค้าทางรถไฟได้ส่งผลให้การค้ากับมะละแหม่งลดความสำคัญลง เนื่องจากค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่ใช้ในการขนส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ ไปยังหัวเมืองทางเหนือได้ลดลงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังมีการเดินรถยนต์จากสถานีรถไฟไปยังพื้นที่ตอนในด้วย เช่น จากลำปางไปยังเชียงใหม่ เป็นต้น ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงได้มีกระแสสินค้าใหม่ ได้แก่อินค้าอุตสาหกรรมที่นำเข้าจากกรุงเทพฯ แล้วส่งออกอีกครั้งเข้าสู่พม่า ในช่วงการค้าขายระยะแรกนั้นพ่อค้าที่เข้ามาในพื้นที่แม่สอส่วนมากเป็นพ่อค้าวัวตองที่มักจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ จีนฮ่อ มุสลิมจากอินเดีย และชาวลาวจากภาคเหนือ

ชาวจีนแม่สอและการรวมกลุ่มของชาวจีน

ชาวจีนคนแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแม่สอคือ เจ้าแก้วชาฮั่น แซ่ตั้ง เข้ามาทำกิจการโรงกลั่นสุราแห่งแรกของแม่สอ ต่อมาก็มีกลุ่มชาวจีนอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายชาตินิยมแบบเชื้อชาตินิยมของรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงทศวรรษ 2480 ถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อชาวจีนมีจำนวนมากขึ้นจึงได้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ขึ้น

การรวมตัวของชาวจีนในยุคแรกนั้นเป็นการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน เริ่มจากความต้องการหาสถานที่สำหรับทำฮวงจุ้ยบรรจุศพของชาวจีนในแม่สอ ซึ่งก่อนหน้านี้ชาวจีนจะต้องนำศพไปฝังรวมกับชาวไทย แต่ความต้องการที่จะหาสถานที่ฝังศพตามประเพณีของชาวจีนที่นิยมบรรจุศพเป็นฮวงจุ้ย ต่อมาเมื่อคนในครอบครัวชาวจีนถึงแก่กรรมก็จะนำศพไปบรรจุฮวงจุ้ย ณ สถานที่นั้น และเรียกติดปากมาจนถึงปัจจุบันว่า “ป่าช้าจีน”

ในปี พ.ศ.2489 ชาวจีนในแม่สอดเริ่มมีการขยายตัวของลูกหลานชาวจีนมากขึ้น มีครอบครัวของชาวจีนแม่สอดรวมแล้วประมาณ 38 ครอบครัว จึงมีความคิดที่จะหาสถานศึกษา ให้กับบุตรหลานของตนได้เล่าเรียนทั้งภาษาจีนและภาษาไทย จึงได้ดำเนินงานจัดตั้งโรงเรียน สำหรับลูกหลานชาวจีนขึ้นมา ต่อมาได้ยื่นเรื่องต่อศึกษาธิการอำเภอเพื่อขออนุญาตจัดตั้ง โรงเรียน โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนตี้มิ่ง” เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายของรัฐบาลที่มีการควบคุม โรงเรียนจีนอย่างเข้มงวดมากขึ้น ซึ่งต้องสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ ป.1 – ป.4 ในปี พ.ศ.2502 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนราษฎรวิทยา” และได้ย้ายสถานศึกษาไปยัง สถานที่ใหม่เป็นอาคารไม้สองชั้นพื้นคอนกรีต

การรวมกลุ่มสร้างโรงเรียนนี้เป็นเครื่องหมายแสดงถึงการสานประโยชน์ร่วมกัน ของกลุ่มคนจีน และการสืบทอดเครือข่ายความเป็นจีนร่วมกันดังจะเห็นได้ว่า มีกลุ่มคนจีน หลายกลุ่มที่อนุเคราะห์ทั้งค่าใช้จ่ายและร่วมก่อตั้งขึ้นมา นอกจากนี้แล้วยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารสุสานจีนและบริหารโรงเรียนจีนขึ้น เพื่อรองรับกิจกรรมของชาวจีนแม่สอด ที่มีการประกอบอาชีพค้าขาย มีร้านค้า มีบ้านเรือนในละแวกเดียวกันจนเกิดเป็นย่านการค้า ในแม่สอด และส่วนใหญ่จะสนิทชิดเชื้อหรือเป็นเครือญาติกันผ่านการแต่งงาน สร้างเครือข่าย เฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้ช่วงนั้นชาวจีนแม่สอดดำรงความเป็นจีนไว้ได้สูงทั้งภาษาพูด การแต่งกาย อาหารการกิน และวิถีชีวิต

เครือข่ายของคนจีนมีความชัดเจนขึ้นจากเดิมคือการเปลี่ยน “คณะกรรมการบริการ สุสานจีน” เป็น “คณะกรรมการก่อสร้างศาลเจ้าจีน” ซึ่งจัดสร้าง “ศาลเจ้าปางเผ่ากง” ไว้สักการะ และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในแม่สอด ต่อมาได้ก่อตั้ง “แม่สอดมูลนิธิสามัคคี การกุศล” ขึ้น พร้อมกับการสร้างศาลเจ้า โดยมีบทบาทที่สำคัญ คือ การให้ความช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย และประกอบกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ทั้งภาครัฐและเอกชน

การก่อตั้งมูลนิธิสาธารณะประโยชน์จึงเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีน แม่สอดกับกลุ่มคนอื่นๆ อันเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่จะเป็นผลดีต่อการขยายธุรกิจ นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ตนเองผ่านพิธีกรรมหรือกิจกรรมของมูลนิธิ จนกลายมา เป็นภาพจำของชาวจีนแม่สอดที่มีความใจดีมีเมตตาพร้อมจะสงเคราะห์ผู้ยากไร้หรือประสบภัย ต่างๆ อีกทั้งสิ่งของที่นำไปใช้ในกิจกรรม ยังเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าของตัวเองในอีกทาง หนึ่งด้วย

การเข้ามาของกลุ่มคนจีนกลุ่มที่ 2 ในช่วงที่การค้าขายแดนแม่สอดอยู่ในยุคตลาดมืดนี้ ได้เข้าร่วมกับมูลนิธิที่ชาวจีนกลุ่มแรกเป็นผู้ก่อตั้ง เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง ตัวอย่างชาวจีนที่อพยพเข้ามา เช่น นายสุชาติ จิงกิจรุ่งโรจน์ (2509) เข้ามาลงทุนค้าขายสินค้าอุปโภค นายสุชาติ ตริรัตน์วัฒนา (2518-2520) เข้ามาโดยเริ่มจากการเป็นเซลล์แมนขายเครื่องมือการเกษตร นายวานิช วงศ์ธนสารสินได้เข้ามาเริ่มต้นค้าพืชไร่และจำหน่ายข้าวสาร เป็นต้น กลุ่มคนที่ยกตัวอย่างมานี้คือกลุ่มคนที่เข้ามาทำการค้าขายในช่วงที่แม่สอดกลายเป็นพื้นที่ของการค้านอกระบบหรือตลาดมืด และสามารถทำกำไรได้มากต่อมาได้จัดตั้งบริษัทของตัวเองและเข้าไปมีบทบาทในแม่สอดมูลนิธิสามัคคีการกุศลได้ในภายหลัง

การปรับตัวของคนจีน และส่วนหนึ่งภายใต้ความเป็นไทย

ความเปลี่ยนแปลงที่ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญเกิดขึ้นในทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยดำเนินนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่รัฐบาลพม่าได้ประกาศเปิดประเทศอีกครั้ง คนจีนในแม่สอดก็สามารถทำการค้าขายข้ามพรมแดนอย่างถูกกฎหมาย แต่ “การค้าในระบบ” ก็ต้องดำเนินควบคู่กับ “การค้านอกระบบ” เนื่องจากเงื่อนไขการค้า “ในระบบ” ของรัฐบาลพม่าให้ต่างชาติต้องทำการค้ากับรัฐบาลเท่านั้น คนจีนแม่สอดจึงต้องพยายามปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอดจาก “พื้นที่ต่อความเจริญและเสี่ยงอันตราย” ให้กลายเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” และดึงอำนาจรัฐเข้าสู่ท้องถิ่น เพื่อให้เมืองแม่สอดได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ จนสามารถแข่งขันกับเมืองอื่นๆ ในประเทศพม่าที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศอย่างมากในต้นทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา

สถานการณ์ทางการค้าระหว่างไทยกับพม่ามีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จนกลุ่มทุนในท้องถิ่นจำต้องหาวิธีการที่จะช่วยให้การค้าข้ามพรมแดนดำเนินไปได้โดยสะดวก ที่นอกจากการอาศัยเครือข่ายทางการค้าดั้งเดิม การเรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐบาลผ่านหอการค้าจังหวัดตากจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะดึงอำนาจรัฐส่วนกลางให้เข้ามาช่วยเหลือด้วยการจัดสรรสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับการเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุนในแม่สอด และพ่อค้าจีนแม่สอดจะสามารถส่งสินค้าเข้าสู่ประเทศพม่าแข่งขันอย่างกึก พร้อมทั้งขยายโอกาสการลงทุนไปยังธุรกิจอื่นๆ ต่อไป โดยอาศัยเงื่อนไขพิเศษที่เป็นผลมาจากการที่แม่สอดมีฐานะเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

นอกจากการสร้างอัตลักษณ์ความเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” แล้ว หนังสือเล่มนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์เมืองชายแดนแม่สอดที่มีความเชื่อมโยงกับรัฐไทยมาแต่โบราณ มีการสร้างประวัติศาสตร์โดยอาศัยเรื่องเล่าต่างๆ อย่างเรื่องขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ซึ่งเชื่อว่า “เมืองฉอด” ที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 1 ก็คืออำเภอแม่สอด จังหวัดตาก⁶ ส่วนเรื่องเจ้าพ่อพะวอนั้นก็มีเรื่องเล่าที่หลากหลาย แต่เรื่องที่คุณเหมือนได้รับการเชื่อถือมากที่สุด คือ เจ้าพ่อพะวอเป็นนักรบชาวกะเหรี่ยงที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแต่งตั้งให้เป็นนายด่านแม่ละเมาเมืองหน้าด่านของไทยในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้แล้วยังมีความคิดความเชื่อที่มีการเชื่อมโยงกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยการนิยามว่า “พื้นที่แม่สอด” เคยเป็นเส้นทางเดินทัพในอดีต จะเห็นได้ว่าความพยายามสร้างอัตลักษณ์ของเมืองแม่สอดที่เชื่อมโยงกับชาตินั้น เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่กลุ่มพ่อค้าเงินใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แต่กระนั้นผู้เขียนยังคงเห็นว่าเครื่องมือเหล่านี้ยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะช่วยผลักดันให้บรรลุเป้าหมายได้ตามที่ได้คาดหวังไว้

วิธีการที่พ่อค้าและนักธุรกิจเงินในเมืองแม่สอดนำมาใช้ คือการสร้างอัตลักษณ์เมืองแม่สอดให้เป็น “พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการค้าและการลงทุน” ด้วยการจัดการประชุมวิชาการหลายครั้งในเมืองแม่สอด ซึ่งหัวข้อส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย – พม่าที่มีแม่สอดเป็นศูนย์กลาง โดยเชิญนักธุรกิจและข้าราชการระดับสูงในกระทรวงส่วนกลางมาร่วมประชุม นอกจากนี้แล้วหอการค้าจังหวัดตากก็มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มองค์กรต่างๆ รวมถึงผู้ประกอบการเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในงานหรือธุรกิจของตัวเอง ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับบรรดานักธุรกิจชายแดน

แต่สิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองแม่สอด คือการผลักดันโครงการจัดตั้ง “เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” ที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2547 ต่อมาในปี พ.ศ.2554 คณะรัฐมนตรีมีความเห็นชอบในหลักการให้ใช้พื้นที่ป่าไม้ถาวรจำนวน 5,603 ไร่ 56 ตารางวา จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จนกระทั่งมาถึงเดือน

⁶ แม้ว่าในภายหลังจะมีการศึกษาและข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับ “เมืองฉอด” ว่าแท้จริงแล้วตั้งอยู่ที่ไหนบ้างกล่าวว่าอยู่ที่เมียวดี อีกข้อสันนิษฐานหนึ่งกล่าวว่า อยู่ที่บ้านแม่ด่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และอีกข้อสันนิษฐานระบุว่า “เมืองฉอด” น่าจะอยู่บริเวณที่เป็นซากเมืองร้างที่พบในตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด ห่างจากแม่สอดไปทางทิศเหนือ แต่ไม่ว่าจะมีข้อสันนิษฐานอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้สรุปว่าชาวแม่สอดยังคงพอใจที่จะเล่าขานกันสืบต่อมาว่า “แม่สอด” เป็นเมืองเดียวกับ “เมืองฉอด” ซึ่งได้รับการอธิบายผ่านเรื่องเล่าของขุนสามชน และได้มีการร่วมสร้างศาลเจ้าพ่อขุนสามชนขึ้น สะท้อนถึงการรับรู้และการยอมรับของชาวแม่สอด

มกราคม พ.ศ. 2558 คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศกำหนดเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้การจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเขตพื้นที่ชายแดนแม่สอดก็ถูกรวมอยู่ใน “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก”⁷ โดยในระยะแรกนั้น จะดำเนินการเพิกถอนสภาพที่ดินต่างๆ ในท้องที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก⁸

บทส่งท้าย

ความน่าสนใจของบางประเด็นในหนังสือที่เหมาะสมในการศึกษาค้นหาเพิ่มเติม จากที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ เช่น ความน่าสนใจของประเด็นการลงสู่สนามการเมืองของกลุ่มทุน ในท้องถิ่นที่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งในการดึงเครือข่ายผู้มีอำนาจตัดสินใจให้มองเห็น พื้นที่เมืองแม่สอดในฐานะเมืองชายแดนที่มีความสำคัญ หรือกระบวนการที่กลุ่มคนจีนเข้ามา มีบทบาทในการเป็นพ่อค้าคนกลางทำการค้าขายในท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่น่าความเปลี่ยนแปลงมาสู่ในพื้นที่ได้เช่นกัน แม้โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยมักจะถูกปลูกฝังว่า “พ่อค้าคนกลาง” เป็นกลุ่มคนที่ชอบกดราคาและขูดรีดจากจากชุมชน แต่หากมองอีกแง่มุมหนึ่งแล้ว “พ่อค้าคนกลาง” คือผู้ที่เชื่อมโยงแหล่งผลิตกับตลาดผู้บริโภค – อุปโภค หรือเป็นผู้ที่เชื่อมโยง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นอื่นหรือรัฐภายนอก

แต่อย่างไรก็ตามงานเขียนเรื่อง “พ่อค้าจีนและเครือข่ายการค้าขายแดนแม่สอด : จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ” ขึ้นนี้ ก็ได้นำพาผู้อ่านได้เข้าไปทำความเข้าใจกับ “เมืองแม่สอด” มากยิ่งขึ้น ในฐานะเมืองชายแดนที่เป็นจุดการค้าสำคัญแห่งหนึ่งระหว่างไทยกับประเทศข้างเคียง และงานเขียนนี้มีความเด่นชัด คือ การสะท้อนภาพให้เห็นว่าบทบาทของ “คนใน” อันหมายถึงกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความเป็นไปของเมืองแม่สอด โดยเฉพาะกลุ่มคนจีนที่เข้ามามีบทบาททั้งในระดับการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับประเทศ ที่คอยผลักดันและนำเสนอนโยบายและทิศทางการพัฒนาเมืองชายแดนแห่งนี้เข้าสู่ระบบอำนาจของรัฐส่วนกลางได้

⁷ ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกาศเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2558 โดยในเนื้อหาได้ระบุถึงพื้นที่ “เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก”

อันประกอบไปด้วย ท้องที่ตำบลท่าสายลวด ตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่กาษา ตำบลแม่กุ ตำบลแม่ตาว ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่สอด และตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด ตำบลช่องแคบ ตำบลพบพระ และตำบลวาลีย์ อำเภอพบพระ ตำบลเขื่อนจี่ ตำบลแม่เงา และตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

⁸ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 17/2558 เรื่อง การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกาศเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2558

อ้างอิงจาก

- ASTVผู้จัดการออนไลน์. (2558). **คนแม่สอดฮือ-จี้รัฐบาลทเวนคืนที่ดินเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ชี้เครียดจนตายไปแล้ว 1 ราย**. Web site: <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9580000065680>
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2558). **ชาวบ้านโดน ‘ม.44’ เว้นคืนที่ บุกอำเภอแม่สอด**.
Web site: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/648260>
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 17/2558 เรื่อง การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์
ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกาศเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2558
- เดลินิวส์. (2558). **บิ๊กตู่ใช้ม.44กำหนดพื้นที่ ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ**.
Web site: <http://www.dailynews.co.th/economic/321551>
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่
เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกาศเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2558 ประชาชาติธุรกิจ
ออนไลน์. (2558). **ยักษ์ค้าปลีกแห่ยึดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด ตลาดชายแดนหมื่นล้านเดือด**.
Web site: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1423811406
- รพีพรรณ จักรสาน. (2557). **พ่อค้าจีนและเครือข่ายการค้าชายแดนแม่สอด : จากยุคตลาดมืด
สู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ**. เชียงใหม่ : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรารมณ์ เรื่องศรี. (2557). **คาราวานและพ่อค้าทางไกล : การก่อเกิดรัฐสมัยใหม่ในภาคเหนือ
ของไทยและดินแดนตอนในของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้**. เชียงใหม่ :
ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อานนท์ ดันติวิวัฒน์. (2557). **“เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด” ได้เงา คสช. ความลักลั่นของโจทก์
การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานคิดความมั่นคง** Web site: <http://prachatham.tumblr.com/post/95432076408/เขตเศรษฐกิจ-จพ-เศษแม่-สอดใต้-เงาคสช>

เอกสารวิชาการ
หมายเลข

03

พ่อค้าจีนและเครือข่าย การค้าชายแดนแม่สอด: จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

รพีพรรณ จักรสาน

Center for ASEAN Studies
Chiang Mai University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ประวัติความเป็นมา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเดิมเรียกชื่อว่า คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 มีภาควิชาในสังกัดคณะวิชา 11 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาต่างประเทศ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ภาควิชาศิลปะ ภาควิชาดนตรี ภาควิชานาฏศิลป์ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา ภาควิชาสังคมวิทยา ภาควิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ และภาควิชารัฐศาสตร์ เปิดสอนในระดับ ปกศ.สูงภาคปกติ และภาคต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2522 เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา และปี พ.ศ. 2529 เปิดสอน บุคลากรประจำการ (กศ.บป.)

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวิทยาลัยครู เป็นสถาบันราชภัฏ ทำให้วิทยาลัยครูลำปางเปลี่ยนชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏลำปาง” คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” ในปี พ.ศ. 2543 สถาบันราชภัฏลำปางกำหนดให้มีการบริหารงานวิชาการโดยคณะ บุคคล 3 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารวิชาการสถาบัน คณะกรรมการบริหารคณะ และคณะกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา

เมื่อพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2538 ประกาศใช้ทำให้สถาบันราชภัฏสามารถจัดการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีได้ ปี พ.ศ. 2539 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจึงเปิดสอนระดับปริญญาโท โปรแกรมวิชาบริหารการศึกษา ปี พ.ศ. 2547 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เปิดสอนระดับปริญญาโทรุ่นแรก โปรแกรมยุทธศาสตร์การพัฒนา และวันที่ 15 มิถุนายน 2547 เมื่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มีผลบังคับใช้ ทำให้สถาบันราชภัฏลำปางเปลี่ยนฐานะเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” แบ่งส่วนราชการเป็น 10 ส่วน มี 6 คณะ 3 สำนัก ทุกคณะแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานคณบดี และแบ่งงานเป็น 3 งาน บริหารโดยมีคณบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและบริหารกิจการภายในคณะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง

ปรัชญา

สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสู่สากล

วิสัยทัศน์

เป็นศูนย์การเรียนรู้และบูรณาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในระดับสากล

ค่านิยมองค์กร

H = Happiness (การเป็นองค์กรแห่งความสุข)

U = Unity (การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์กร)

S = Sharing (การเป็นองค์กรแห่งการแบ่งปันความรู้และใช้ทรัพยากรร่วมกัน)

O = Outstanding Organization (การเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศ)

C = Cooperation (การทำงานร่วมกันขององค์กร)

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคม
2. ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ บูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอน บูรณาการวิจัยกับการบริการวิชาการแบบมีส่วนร่วม
3. ให้บริการวิชาการ เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แบบมีส่วนร่วม
4. ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์

1. บัณฑิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม
2. มีองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อเป็นฐานการพัฒนาการเรียนการสอน การบริการวิชาการให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม
3. มีงานบริการวิชาการมาเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แบบมีส่วนร่วม
4. มีการอนุรักษ์และส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
5. การบริหารจัดการองค์กรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

นโยบาย

1. พัฒนาระบบและกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต
2. ส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษาและการวิจัยกับภาคีเครือข่าย
3. พัฒนาระบบและกลไกการบริการวิชาการ การวิจัยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้สามารถนำองค์ความรู้สู่การพัฒนาสังคมและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
5. พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา
6. การบริหารงานองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติรัฐ

มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

วารสารวิชาการฉบับย้อนหลัง

สามารถติดตามดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์
<http://husocreview.blogspot.com/>

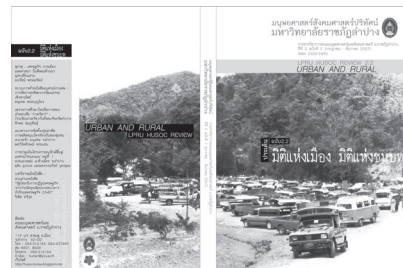
ฉบับปฐมฤกษ์
 (มกราคม-ธันวาคม 2556)
“ลำปางศึกษา”

ฉบับที่ 2.1
 (มกราคม-มิถุนายน 2557)
“ท้องถิ่นในโลกใหม่”

ฉบับที่ 2.2
 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557)
“มิติแห่งเมือง มิติแห่งชนบท”

ฉบับที่ 3.1
 (มกราคม-มิถุนายน 2558)
“ความหลากหลายของมนุษย์”

เว็บไซต์วารสาร มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

<http://husocreview.blogspot.com/>

ฉบับ 3.2

ผีและเพศสภาพ

BDSM : กามารมณ์ภายใต้อำนาจและความเจ็บปวด

ดร.จอมพล พิทักษ์สันตโยธิน และคณะ

การเป็น“หญิงหม้าย”กับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมและโครงสร้างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มนรัตน์ พรหมรัตน์ และคณะ

ผีปู่ย่าประจำตระกูลกับพิธีกรรมเพื่อนฝังในทัศนะแบบเอสโซเทอริค นิรุภัทร์ สุรินทร์วงศ์

เปลือยชายไทย : ว่าด้วยภาพของผู้หญิง ความคิดเรื่องความสัมพันธ์ และเพศระหว่างหญิงและชายที่ปรากฏในนิตยสารสำหรับผู้ชาย ทศวรรษ 2520 ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์

การประเมินโครงการฟ้าใสไร้มลพิษ สรรค์สร้างเศรษฐกิจชุมชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดลำปาง อรรถกฤติ พงษ์โสภาวิจิตร

บทวิจารณ์หนังสือ พ่อค้าจีนและเครือข่ายการค้าชายแดนแม่สอด : จากยุคตลาดมืดสู่ยุคเริ่มต้นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทศพล ศรีนุช

ติดต่อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏลำปาง

119 ม.9 ต.ชมพู อ.เมือง

จ.ลำปาง 52100

โทร : 054-316154, 054-237399

ต่อ 8501, 8509

โทรสาร : 054-316154

E-Mail : human@lpru.ac.th

เว็บไซต์

<http://www.human.lpru.ac.th>

<http://husocreview.blogspot.com/>

3.2

SPRIT AND GENDER

LPRU HUSOC REVIEW